

Egy éves a PTE Fordítástudományi Kutató Központja

Lendvai Endre

1. Bevezetés

A Pécsi Tudományegyetem BTK Kari Tanácsa határozata alapján 2005. február 16-án megalakult a Fordítástudományi Kutató Központ (FKK). A döntés a következő megfontolások alapján történt. Az európai integrációval, valamint a globalizáció előrehaladtával egyidejűleg hazánkban is fokozódik a kereslet a minőségi fordító-tolmács szolgáltatásokra, megnő a nyelvi-kulturális mediátorok presztízse, minek következtében magasabb követelményekkel szembesül a szakemberképzés.

A bolognai folyamat részeként egyetemünkön megkezdődött a kétciklusú fordító- és tolmács alapképzési szak kifejlesztése. Mindezzel összhangban a Bölcsészettudományi Karon megpezdült az élet (oktató kollektívák alakulása, posztgraduális szakirányú fordítóképzés beindulása, nemzetközi fordítástudományi szimpózium rendezése, fordítástudományi kutatások a Nyelvtudományi Doktori Iskolában, fordítóképzési kapcsolatok kiépítése a PTE oktatási régiójában stb.), mely egyebek között arra irányul, hogy térségünkben európai léptékű fordító- és tolmácsképzési rendszer épüljön ki.

E törekvésekkel összhangban terjesztettük elő az FKK alapkoncepcióját (fordítástudományi kutatások, tanterv-, oktatás- és eszközfajlesztés, szakmai fórumok, külkapcsolatok, pályázatok). A kari vezetés indítványára felmértük azon oktatók körét, akik fordítástudománnyal foglalkoznak, illetve részt vesznek a fordító- és tolmácsképzésben. Belőlük alakult ki az FKK huszonöt fős munkaközössége.

2. Helyzetkép

Az Európai Unió kommunikációs filozófiája – az angol nyelv lingua franca szerepe mellett – a többnyelvűsége épül. A tagállamok, szervezetek, cégek, állampolgárok közti érintkezés természetes módja a kultúrák közti kommunikáció, mely valamely közös nyelven, vagy fordítás-tolmácsolás útján történik. Ez utóbbi csatorna kitűntetett szerepére utal, hogy hivatalos aktusokon közös tárgyalási nyelv megléte esetén is a tolmácsolás, a dokumentumok elkészítésénél pedig a fordítás jut szerephez. Az interlingvális közvetítés presztízisének további növekedését jelzi az is, hogy az EU-átlagpolgártól elvárt nyelvi kompetenciák között a négy nyelvi alapkészség (beszéd, beszédértés, írás, olvasás) mellett ötödikként említést nyer a fordítás-tolmácsolás készsége is.

Nemzetközi összehasonlításban hazánk az idegen nyelvtudásban, valamint a fordító- és tolmácsolás terén egyaránt sereghajtó, mely körülmény erősen fékezi európai integrációnkat. További hátráltató tényező, hogy – az EU számos tagországával ellentétben – hazánkban nincs diplomaképes nappali tagozatos fordítóképzés: felsőoktatásunk mindössze szakirányú továbbképzésben képez fordítókat. A fentiekből fakadóan az EU-integráció folyamán megnő a szakképzett interkulturális mediátorok iránti igény.

Saját előtörténetünkre visszatekintve elmondhatjuk, hogy Bölcsészettudományi Karon oroszból 1992-től, franciából pedig 1995-től működött / működik fordító- és tolmácsolás specializáció. Ennek folytatásaként 2004. februártól Társadalomtudományi és gazdasági szakfordító szakirányú továbbképzésként nyílik lehetőség horvát, olasz, spanyol nyelveken is. Angol, német szakfordítóképzés jelenleg a Közgazdaságtudományi Karon folyik.

2. Célok, feladatok

A fordítástudományi tevékenység feltételeit az alábbiak szerint célszerű megvalósítani:

1. koordinált fordítástudományi kutatások a tanszékeken,
2. hatékony hazai és nemzetközi munkakapcsolatok,
3. konferencia-sorozat („*Kultúrák dialógusa a soknyelvű Európában*”) rendezése,
4. a fenti címmel fordítástudományi tanulmánykötetek megjelenítése,
5. az FKK honlapjának elkészítése, működtetése (<http://translator.btk.pte.hu>),
6. honlapunkon elektronikus folyóirat szerkesztése („*Translatologia Pannonica*”),
7. a fenti fórumokon a fordítás-tolmácsolást oktató tanárok belső továbbképzése,
8. a PTE-n, a régióban folyó fordító- és tolmácsolás szakmai-módszertani támogatása,
9. az FKK részvétele az intra- és extramurális fordítóképzésben,
10. fordítási, tolmácsolási szükségletek ellátása a PTE vonzáskörzetében.

3. Az FKK tevékenységének alapelvei

Az FKK az alábbi küldetésnyilatkozatot fogalmazza meg a maga számára:

1. Megalapítása a PTE BTK SZMSZ 25. § alapján történik.
2. Működése harmonizál a Bologna-folyamattal és a 252/2004. sz. kormányrendelettel.
3. Tevékenységi köre az interkulturális kommunikáció képezi, melynek fókuszában a fordítástudomány áll.
4. Kialakítási szakaszában a konferencia-szervezés, tanulmánykötet kiadás, honlap-szerkesztés, kapcsolatfelvétel céljai dominálnak.

5. Az FKK az anyaegyetem részéről eszmei, jogi, szervezési támogatásra számít; anyagi bázisát pályázatok, regionális, európai együttműködés, szponzorok révén teremti meg.
6. Középtávon tervezi egy fordítástudományi szeminárium, majd tanszék megalapítását.

4. Személyi feltételek

A kutatóközpont megalapításának kezdeményezőjének (Lendvai Endre) szakmai-tudományos tevékenysége húsz éve fordítástudományra összpontosul: kandidátusi (1986), akadémiai doktori értekezés (2002) 40-nél több tudományos közlemény; orosz fordítóképzés bevezetése (1992); fordítástudományi konferenciák szervezése (1995), (2003), részvétel a XIII. Fordítók és Tolmácsok Világkongresszusán (Brighton, 1994.), tanulmánykötetek kadása (1997), (2004); a *Fordítástudomány* című folyóirat szerkesztőbizottsági tagja; a BTK „Társadalomtudományi és gazdasági szakfordító” szakirányú továbbképzés programfelelőse. Az FKK egy munkatársa az MTA doktora, 12 kolléga pedig a kandidátusi vagy PhD címmel rendelkezik.

5. A tevékenység ütemezése

Az első szakaszban a belső továbbképzés, a partnerekkel történő kapcsolatfelvétel van napirenden. A kutatóközpont elősegíti, hogy a BTK nyelvi tanszékein erősödjék a szakemberek fordítástudományi, oktatás-módszertani kompetenciája. E célból évenként házi konferenciát, kétévenként nemzetközi szimpóziumot rendez, tanulmányköteteket jelentet meg, fejleszti a fordítástudományi könyvtárlományt, eszközparkot. Részt vesz a többciklusú lineáris képzési rendszer alapképzési programjának (BA) kidolgozásában. A nemzetközi integráció, közös pályázatok elnyerése, tapasztalatszerzés, tudományos és képzési innováció érdekében felújítja együttműködését a Trieszti Egyetemmel, kapcsolatot teremt az Amszterdami, Helsinki Egyetemmel, a Moszkvai Nyelvészeti Egyetemmel. A többciklusú lineáris képzési rendszernek megfelelően támogatja a francia, horvát, olasz, orosz és spanyol szakfordító képzést. A második szakaszban részt vesz a mesterképzés (MA) tanterveinek kifejlesztésében. A BTK Doktori Iskolájával együttműködve Fordítástudományi Doktori Alprogramot hoz létre, mely keretet ad a fordítástudományi témában folytatott kutatásoknak, doktori (PhD) disszertációk felkészítésének.

6. Konferenciák

A „*Kultúrák dialógusa a soknyelvű Európában I.*” című konferenciát 2005. április 19-én tartottuk meg. Közvetlen célja FKK bemutatása, munkatársainak szakmai bemutatása, az együttműködési irányok egyeztetése, internetes publikációs

lehetőség nyújtása volt. A konferencia programját Dr. Jankovits László dékánhelyettes nyitotta meg. Az alábbi előadásokra került sor. Lendvai Endre: *A FKK feladatai a Dél-Dunántúli Eurorégióban*. Simonffy Zsuzsa: *Szemantika és kulturális meghatározottságok*. V. Valentinyi Klára: *Keresztmetszeti kép a magyar fordítók tevékenységéről*. Márta Anette: *A tudományos nyelvhasználat interkulturális jellemzői*. Csehné Kardos Zita: *A BTK Kari Könyvtár fordítástudományi könyv-állománya*. Józsa Judit: *Gond(olat)ok egy olasz regény fordítása közben*. Sokcsevics Dénes: *Új korszak kezdete a horvát-magyar műfordítás-történetben*. Kerekasztal-beszélgetés: *A Dél-Dunántúli Régió az EU nyelvi kihívásai tükrében*.

A „Kultúrák dialógusa a soknyelvű Európában II.” című konferenciát A PTE BTK Fordítástudományi Kutató Központja, a MTA PAB Szlavisztikai Munkabizottsága és a Szlavisztika Alapítvány közös szervezésében 2005. december 13-án tartottuk meg az alábbi programmal. A konferenciát Somos Róbert megválasztott dékán nyitotta meg. Komlói László: *Európai kulturális narratívák*. Boros János: *Soknyelvűség, dialógus, demokrácia*. Barics Ernő: *A horvát és „szerbhorvát” nyelv viszonyának aktuális kérdései*. Lendvai Endre: *Metaszöveg és lefordíthatóság*. Márta Anette: *A honosító és elidegenítő fordítás aktuális kérdései*. Medve Zoltán: *„Tizenkettő” avagy az írástudók felelőssége*. Prodán Ágnes: *A horvát irodalom magyar bibliográfiája*. Blazsetin István: *Egy nő, kettő vagy hány nő? Eszterházy horvát fordításban*. Lehmann Magdolna: *A mű és fordítója*. Bakonyi István: *Közép-Európa és interkulturalitás*. Balogh Magdolna: *Mitől jó a műfordítás? Mickiewicz Ősök -je Bella István fordításában*. Wolosz Robert: *Irodalmi szövegek az elektronikus könyvtárban*. Wirthné Mórnicz Zsuzsanna: *Az Európai Unióban használt speciális nyelv közvetítésének lehetőségei*. Tóth László: *Igeaspektus és fordítás*. Csatlós Krisztina: *Miért az angol lett a globális lingua franca?* Giampaolo Poletto: *On the translation of jokes: from Italian into Hungarian*. Varga Róbert: *Hány francia nyelv van? A bevándorló irodalmak fordításáról*.

Az FKK munkatársaiként őszintén gondoljuk, hogy eurokomform tevékenységünkkel nem csupán a PTE BTK versenyképességét erősítjük a tudásiparban, hanem hatékonyan hozzájárulunk Pécs város „Európa Kulturális Fővárosa” címének tartalmi elmélyítésében, s a Dél-Dunántúli Régió felzárkóztatásában is. Nagy súlyt fektetünk a nyitottságra, az együttműködési készségre, melynek bizonyosságául az alábbi felhívást tesszük közzé:

A Fordítástudományi Kutató Központ *A kultúrák dialógusa a soknyelvű Európában* című tanulmánykötet-sorozat, valamint a *Translatologia Pannonica* c. elektronikus folyóirat számára kéziratokat vár az interkulturális kommunikáció, és a fordítástudomány köréből.

A kéziratokat elektronikusan kérjük beküldeni a lendre@dravanet.hu címre. A közlemény nyelve: bármely európai nyelv. Betűtípus, betűnagyság: Times New Roman CE 12, sortávolság 1. Maximális terjedelem az alábbi publikációs műfajokban: tanulmány: 30.000 karakter (12 oldal), cikk: 20.000 (8 oldal), recenzió és konferencia-beszámoló: 12.000 karakter (5 oldal), absztrakt / előadás tézisei: 5.000 karakter (2 oldal). Tanulmányokhoz, cikkekhez rezümét (summary): kell készíteni, melynek helye a közlemény végén van, nyelve eltér a közlemény nyelvétől, s az alább nyelvek valamelyikén írható meg: angol, francia, német, olasz, orosz, spanyol, terjedelme 500-600 karakter (10-12 sor). Szövegszerkesztés: Fő-

cím: középen, félkövér, kisbetű, 16-os. Szerző neve: középen, kurzív, kisbetű, 14-es. Margók: bal, fent, lent 3, jobb 2 cm. Alcímek: első (1.), második (1.2.), harmadik (1.2.1.) címfokozat félkövér. Értelmi kiemelés: félkövér. Nyelvi példák: kurzív, kiemelés azokon belül: kurzív, félkövér. Idézet: lehetőleg a kézirat nyelvén; ha fordítás, a fordító nevének feltüntetésével. Hivatkozás közlemény szövegében: (Cronin 2003, 57) Hivatkozás a Bibliográfiában: Cronin, M. (2003) *Translation and Globalization*. London, New York: Routledge. A nem említett rész kérdésekben a *Fordítástudomány* című folyóirat útmutatásai mérvadóak. A kéziratok beküldési határideje: folyamatos. A „*Kultúrák dialógusa a soknyelvű Európában I- II.*” c. tanulmánykötet várható megjelenés: 2006. szeptember. Elérhetőségeink: 7624 Pécs, Ifjúság útja 6., tel.: (72) 503-600/4663, honlap: <http://translator.btk.pte.hu>, E-posta: lendvai@btk.pte.hu, lendre@dravanet.hu.